

szórványosan késő népvándorlás kori telepjelenségek maradványait lehetett megfigyelni.

A 2009. október 19-től november 6-ig végzett kutatás nagyrészt megerősítette az adattári információk és a terepbejárási megfigyelések hitelességét. A nyomvonal régészeti fedettsége az 52 objektum feltárásával majdnem végig bebizonyosodott, s beigazolódott az É-i szakasz érintettsége is. A mindössze 2 m széles kutatóárokban 9 árokrészlet, 36 gödör és 7 csontvázas temetkezés került elő. 17 objektumban nem volt keltezhető értékű lelet, 2 gödör a korai bronzkorra (Makó-kultúra) datálható, 29 objektum (D-É tájolású temetkezések, gödrök és árokrészletek) a szarmaták hagyatéka, 4 gödör pedig az újkorra keltezhető.

A települési objektumok leletanyaga szegényes, említésre méltó egy lókoponya és mellette több edény töredéke. A D-É tájolású temetkezések közül egyikben zsugorított helyzetben fekvő női váz volt; 3 esetben ácsolt koporsó maradványait figyelhettük meg. Az előkerült árokrészletek egy részénél felvethető a sírokhoz körároként való kapcsolásának lehetősége, de a keskeny feltárt munkaterület alapján ez nem bizonyítható.

SIMON LÁSZLÓ

348. Mélykút, Szalmázó-dűlő (KÖH 69441)

(Bács-Kiskun megye) Á

A Horvát Tranzit gázszállító vezeték építése kapcsán 2009. október 22. és november 25. között több ütemben, összesen 830 m²-nyi területen végeztek megelőző feltárást a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai a lelőhelyen (HT-37).

Az egyenletes, átlag 60 cm vastagságú humusztakaró alatt az agyagos, sárga altalajon 50 régészeti jelenséget észleltünk, amelyhez 35 régészeti objektumot rendeltünk. Az objektumok között 4 épület, 17 gödör, 11 árokrészlet és 3 kútszerű beásás volt. A feltárt jelenségek mindegyike egy késő Árpád-kori településhez tartozott.

A korszak telepeire jellemző szórt településszerkezet ezen a lelőhelyen is megfigyelhető volt. A jelenségek zöme 3 csoportban sűrűsödött a nyomvonal kijelölt területén, melyek között 20–50 m-es, csaknem üres szakaszok húzódtak. A DNy-ÉK-i tájolású, lejáróval, vékony lejárt padlóval rendelkező épületek a szelvény DNy-i harmadában koncentráálódtak. Egyikük közepén egy lókoponyát találtunk. A gödrök zöme sekélyen az altalajba mélyedő, kerekded beásásnak bizonyult. A hengeres kutak a 3 méteres mélységet is elérhették a mai felszíntől mérve, bontásukat a feltörő talajvíz miatt csak kb. 1,5 m-ig végezhattük el.

Leletanyagot az objektumok közel 50%-a tartalmazott. Ezek zöme cserépbogrács-töredék, de néhány fazék részlete is előkerült. Egy házból átfúrt fenőkő, egy lapos, sekély gödörből kettétört, lapos őrlőkő alsó fele került napvilágra.

A leletek a KÖSZ szegedi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozásukat követően a kecskeméti Katona József Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Benedek András, Nagy Norbert, Takács Gábor technikusok.

PÓPITY DÁNIEL

349. Mélykút határa

(Bács-Kiskun megye) Sza, A

2009. május 27-én terepbejárást végeztünk az 55. sz. főút 50+750–65+630 km-szelvények közötti szakaszán. Az összes terület 30–35%-át tudtuk megfelelő megfigyelési lehetőségek mellett bejárni.

Fácános (KÖH 73347): Az 57+400–57+750 km-szelvények között a nyomvonal mindkét oldalán nagyobb mennyiségű szarmata és avar kerámiatöredéket találtunk. A hosszan elnyúló lelőhely a felszíni szóródás alapján közepes intenzitású.

Öregmajor, Turcsány-tanya (KÖH 73349): A 60+500–60+750 km-szelvények között szórványos szarmata lelőhelyet fedeztünk fel, a nyomvonal D-i oldalán. A kisszámú cserép alapján a lelőhely határai bizonytalanok.

Munkatárs: Faragó Norbert egyetemi hallgató.

FÜZESI ANDRÁS

350. Méra határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, B, N

A Miskolci Egyetem Őstörténeti és Régészeti Tanszéke és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság Herman Ottó Múzeuma 2009. március 9–12. között közös terepbejárást végzett a Hernád folyó jobb partját szegélyező dombvidék 2,5 km széles sávjában, a szlovák határtól számított 43 km hosszú szakaszon. A régészeti kutatás a Miskolci Egyetem történelem-régészet szakirányos hallgatóinak képzésében szereplő *Terepbejárás* című kurzushoz kapcsolódott. Célja elsősorban az volt, hogy megismertesse a hallgatókat a lelőhely-felderítés extenzív terepbejárási módszerével.

A terepbejárás főképp őskőkori lelőhelyek felderítésére irányult azért, mert a Hernád szlovákiai szakaszán számos 20–30 ezer éves lelőhely található, viszont a magyarországi szakaszon a kutatás hiánya miatt elenyészőek az adataink. A korszakra való tekintettel, a felderítendő terület elsősorban a magaslatokat érintette.

A településen négy új lelőhelyet regisztráltunk (Méra 1–3., Ortvány-dűlő; KÖH 75061, 75063, 75065, 75079), melyek területén újkőkori, bronzkori és népvándorlás kori leleteket gyűjtöttünk.

LENGYEL GYÖRGY – SZOLYÁK PÉTER

351. Miskolc, Aldi 2.

(KÖH 61310)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, N, Á

A 47386/6 hrsz. ingatlanon 2009. augusztus 13. és október 9. között végzett megelőző feltárást a Borsod-Aba-

új-Zemplén Megyei Múzeumok Igazgatósága. A terület Miskolc D-i határában, a 309. sz. D-i elkerülő úttól D-re, a harsányi elágazásnál található; É-ről és Ny-ról az út és vízelvezető árcai határolják, K-re a Sárga Csikó Hotel, valamint a 47493 hrsz. parkoló.

A feltárás előzménye a 2008 novemberében végzett régészeti megfigyelés volt, melynek során a felszint beborító jelenkori törmelékréteg alatt középső neolitikus, bronzkori, császárkori, valamint Árpád-kori régészeti leletek és jelenségek kerültek elő.

A megelőző feltárás alkalmával megállapítottuk, hogy ez a törmelékréteg változó vastagságú (30–100 cm), és a terület teljes egészét befedi. Alatta, szintén változó vastagságban (45–60 cm) korábbi művelt talajréteg húzódik. A felület É-i és K-i részén ez alatt szürke, iszapos rétegeket, míg a Ny-i és D-i területeken 30–40 cm vastag szürkésbarna kultúrréteget találtunk. Megállapíthattuk, hogy az egykori települések a Ny-i és D-i terület magasabb térszínein összpontosultak. Jóval kevesebb régészeti objektum került elő az ÉÉK-i részen keresztülhúzódó folyó- vagy patakmeder partján, az alacsonyabb tengerszint feletti magasságú területeken. Ezeket, a szürke színű iszapból ítélve, többször elönthette a víz. Az objektumok minden esetben (már a legkorábbi, a középső neolitikumból származó jelenségek is) ebben a szürke iszaprétegben rajzolódott ki valamilyen mélységben, nem pedig az alatta elterülő sárga agyagban.

A lehumuszolt 5962 m²-nyi területen 319 régészeti jelenség került elő. A legkorábbi objektumok az AVK és a bükki kultúra településéről származnak: házak „in situ” és másodlagos omladékai, közepes méretű agyagkitermelő gödrök, kisebb, szabályos alakú tárológödrök. A kerámialeleteket a talaj meglehetősen tönkretette. Nagy számban kerültek elő az obszidiánból és hidrokvarcitból készült pattintott kőeszközök, magkövek és gyártási hulladékok, melyek intenzív helyi kőeszköz-készítő tevékenységről árulkodnak. A kevesebb csiszolt kőeszköz között a lapos és hengeres testű vésők uralkodnak. A fentiekben kívül megemlítendő a különböző formájú agyaggyöngyök, valamint egy sarlómotívumos arcos edény kitört arcdarabja. Szórványként került elő egy világoszöld színű kőből készült gömb alakú, átfúrt jögar, mely már a késő neolitikum irányába mutat.

A Kr. u. 4. századból (késő császárkor) szintén egy település maradványai kerültek napvilágra. Öt félig a földbe ásott, négyszögletes ház nyomait találtuk meg, É-i sarkuk közelében tapasztott platnijú, kövekből felépített kemencékkel (két esetben csak a kemence alapján következtetünk házra). A házak mellé több tároló- és szemetesgödört is ástak, melyekben gazdag leletanyag maradt meg. Az egyik ilyen gödörben elrejtett vasdepót találtunk, mely füles vasedényt, baltát, sarlót és több más különböző (egyelőre nem meghatározható) vaszszeres számot tartalmazott.

A Kr. u. 4. századi kereskedelmi kapcsolat nyoma egy római érme, mely Szekeres Árpád numizmatikus megállapítása szerint II. Constantius idejéből (324–361)

származik (egy neolitikus objektum felső rétegéből került elő). A leletanyagból ítélve az itt élő népességet többféle hatás érte. Egyelőre nem dönthető el, hogy germánokkal érintkező szarmata közösség, vagy éppen szarmatákkal érintkező germán (vandál?) lakosság településéről van-e szó.

A feltárás során egy Árpád-kori, 13. századi település szélét is megtaláltuk egy állattartó karám 18×12 m-es alapárkával, néhány szemetesgödörrel, külső tűzhelyekkel, valamint több kútnak, ill. vízgyűjtőnek meghatározható objektummal. Az egyik kútból előkerült egy ferdén a betöltésbe mélyedő, kihegyezett végű, vaskos tölgyfacövek.

Az ásatás során a fentiekben kívül napvilágra került több, egyelőre pontosan nem keltezhető tárgy, lelet, ill. jelenség is. Ezek közül kiemelkedik a nagyszámú, rendszerint nem mutató cölöplyuk, egy a vízzel, iszappal elöntött térszínen, a szürkésfehér iszapban, objektumhoz nem köthetően fellelt emberi koponya, valamint a hasonló körülmények között megtalált két összeillő, ép malomkő.

CSENGERI PIROSKA

352. Miskolc-Bükkszentlászló, Nagysánc (KÖH 16870)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B, LT

Az ELTE Régészettudományi Intézete 2009 májusában kapta a felkérést, hogy megelőző feltárást, ill. topográfiai kutatást folytasson a lelőhelyen. Ezt követően júliusban helyszíni szemlét végeztünk, amelyen Czajlik Zoltán és Tankó Károly régészek (ELTE-BTK Régészettudományi Intézete), Szörényi Gábor régész (Herman Ottó Múzeum), valamint Barta György önkormányzati képviselő vettek részt. A szemle során megállapítást nyert, hogy a lelőhely jelenleg használt bejáratának környékén, a közelben működő temető sírjaira rendszeresen és egyre nagyobb mennyiségben hordják a talajt, különösen az erődítés környékéről.

A terület régészeti veszélyeztetettségére való tekintettel 2009. október 26–30. között leletmentő feltárást folytattunk. A 6×3 m-es felületen, majd a csatlakozó 3×1,5 m-es felületen kialakított szondákkal a rablóásatásokkal megbolygatott terület rétegvizszojait, ill. a sánc érintettségét kívántuk tisztázni.

Az eredetileg lejtős terület kutatása során nyilvánvalóvá vált, hogy a zónában jelentős, a mai napig tartó erózióval kell számolni, amelynek során nemcsak a (temetőbe hordott) föld, hanem vele együtt a Kyjatice-kultúra leletei, ill. késő vaskori (LT) töredékek kb. 40–50 cm-es vastagságban, folyamatosan a hegyláb felé halmozódnak át. A humuszban gazdag felszín alatt több különböző, felül görgetett, a regolithoz közeli részen már inkább kevésbé koptatott mészkődarabokból álló rétegeket különítettünk el, amelyek véleményünk szerint ugyancsak az eróziós rétegekhez tartoznak. Ezeket a felületeket átvágva, több helyen elértük a szálkővet, a szelvény közepén azonban kompakt sárga agyagos zónát észleltünk,